

PAVOJINGŲ KROVINIŲ VEŽIMO ATMINTINĖ

TEISINĖS NUOSTATOS

Pavojingų krovinių tarptautinį vežimą automobilių transportu reglamentuoja Europos sutartis dėl tarptautinio pavojingų krovinių vežimo keliais (ADR), pasirašyta 1957 m. Ženevoje ir šiuo metu vienijanti 40 šalių. 1995 m. sutarties susitariančiąja šalimi tapo ir Lietuvos Respublika.

Igyvendinant Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių pavojingų krovinių vežimą ES valstybių narių teritorijoje, nuostatas, buvo priimti atitinkami Lietuvos Respublikos įstatymai, Vyriausybės nutarimai, atskirų sričių ministrų įsakymai bei kiti teisės aktai. Pagrindiniai iš jų – Lietuvos Respublikos pavojingų krovinių vežimo automobilių, geležinkelių ir vidaus vandens transportu įstatymas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. kovo 23 d. nutarimas Nr. 337 „Dėl pavojingų krovinių vežimo kelių transportu Lietuvoje“, nustatantis, kad pavojingi kroviniai Lietuvos Respublikos teritorijoje vežami vadovaujantis jau minėtos ADR sutarties nuostatomis. Kiti svarbesni šią sritį reglamentuojantys teisės aktai nurodyti Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2003 m. sausio 8 d. įsakyme Nr. 2B-5 „Dėl Pagrindinių teisės aktų, reglamentuojančių pavojingų krovinių vežimą automobilių transportu, sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 4-169).

PAVOJINGŲ KROVINIŲ IR JŲ VEŽIMO SAMPRATA

Pavojingų krovinių bendraja prasme vadinamos pavojingomis savybėmis pasižyminčios medžiagos ir gaminiai, galintys pakenkti žmonėms, aplinkai ar turtui. Neteisingai vežamas ar saugomas toks krovinytis gali tapti žmonių ar gyvūnų susirgimų, apsinuodijimų, nudegimų priežastimi, taip pat sukelti sprogamą, gaisrą, kitų krovinių, riedmenų, statinių ir įrenginių pažeidimus, užteršti aplinką ir vandenį. Pagal ADR pavojingi kroviniai skirstomi į draudžiamus vežti automobilių transportu ir leidžiamus vežti laikantis nustatytų sąlygų.

Pagal ADR ir nacionalinę teisę sąvoka „vežimas“ apima pavojingo krovinio parengimą išsiųsti (identifikavimą, klasifikavimą, pakavimą, dokumentų paketo parengimą), visas krovos operacijas (krovimą, iškrovimą, perkrovimą), gabenimą transporto priemone bei laikiną sandėliavimą. Todėl visi vežimo dalyviai (siuntėjas, krovėjas, vežėjas, gavėjas ir kt.) privalo išmanyti ADR reikalavimus.

ATSAKOMYBĖ PAGAL ADR

Už tinkamą pavojingų krovinių vežimą atsakingi visi vežimo dalyviai – siuntėjas, vežėjas (vairuotojas) ir gavėjas. Vežėjas turi pasirūpinti, kad vairuotojas, vežantis pavojingus krovinius, turėtų reikiamą kvalifikaciją patvirtinančią vairuotojo pasirengimo vežti pavojingus krovinius pagal ADR pažymėjimą, atsako už transporto priemonės tinkamumą vežti pavojingus krovinius ir tam būtiną įrangą, privalo teikti vairuotojui informaciją apie maršrutus, kuriais draudžiama ar rekomenduojama vežti pavojingus krovinius. Vairuotojas privalo patikrinti, ar siuntėjas pateikė visus dokumentus: transporto (važtos) dokumentus, siuntėjo deklaraciją, raštišką instrukciją (ar instrukcijas tarptautinio vežimo atveju). Jis atsakingas už transporto priemonės ženklimą, rūpinasi transporto priemonės įrangos sauga, tvirtina krovinių transporto priemonėje.

KLASIFIKAVIMAS

Pagal ADR nuostatas, vadovaujantis pagrindiniu pavojingos medžiagos ar gaminio keliamu pavojumi, šie kroviniai skirstomi į šias 13 pavojingų krovinių klasių: 1 klasė – sprogstamosios medžiagos ir gaminiai (pvz., juodasis parakas), 2 klasė – dujos (pvz., aerozoliai), 3 klasė – liepsnieji

skysčiai (pvz., benzinas), 4.1 klasė – degios kietos medžiagos (pvz., siera), 4.2 klasė – savaime užsidegančios medžiagos (pvz., anglis, aktyvuota), 4.3 klasė – medžiagos, kurios liesdamosi su vandeniu išskiria liepsniąsias dujas (pvz., cinko milteliai), 5.1 klasė – oksiduojančios medžiagos (pvz., kalio permanganatas), 5.2 klasė – organiniai peroksidadai (pvz., acetilacetono peroksidas), 6.1 klasė – toksiškos medžiagos (pvz., pesticidai), 6.2 klasė – infekcinės medžiagos (pvz., vakcinos), 7 klasė – radioaktyviosios medžiagos (pvz., uranas), 8 klasė – edžios medžiagos (pvz., sieros rūgštis), 9 klasė – įvairios pavojingos medžiagos ir gaminiai (pvz., sausas ledas).

PAVOJINGŲ KROVINIŲ VEŽIMO BŪDAI

Vadovaujantis ADR nuostatomis, pavojingi kroviniai gali būti vežami:

- palaidai/suverstinai, t. y. kietų nesupakuotų medžiagų ar gaminių vežimas transporto priemonėse, konteineriuose piltiniams/biraliniams kroviniams;
- pakuočiose, t. y. atitinkamoje taroje (statinėse, kanistruose, dėžėse, maišuose, vidutinės talpos konteineriuose (VTK), balionuose, slėginiuose būgnuose ir pan.), supakuotų medžiagų ar gaminių vežimas, taip pat gaminių vežimas rėme, apkaloje ar transporto pakrovimo įtaisuose atvirose, uždaroje ar dengtoje transporto priemonėse, konteineriuose;
- cisternose, t. y. skystų, kietų (piltinių/biralinių) krovinų, suspaustų, suskystintų bei ištirpintų slegiant dujų vežimas konteinerinėmis, kilnojamomis, nuimamomis ar stacionariomis cisternomis, įskaitant transporto priemonių baterijų ir daugiaelementų dujų konteinerių (DDK) cisternas.

DOKUMENTAI

Priklausomai nuo pavojingų krovinų vežimo būdo, reikalingi šie dokumentai: pavojingų krovinų transporto (važtos) dokumentas, jei pavojingi kroviniai dideliame konteineryje/transporto priemonėje vežami prieš gabenimą jūra – konteinerio/transporto priemonės sukrovimo sertifikatas, raštiška instrukcija vairuotojui (ar instrukcijos keliomis kalbomis tarptautinio vežimo atveju), transporto priemonės tinkamumo vežti tam tikrus pavojingus krovinus patvirtinimo sertifikatas, kelių transporto priemonių vairuotojo pasirengimo vežti pavojingus krovinus pagal ADR pažymėjimas, leidimas atlikti transporto operaciją, leidimas kai kurias pavojingas medžiagas įvežti į Lietuvą, išvežti iš jos ar vežti per ją tranzitu, pavojingų atliekų vežimo lydraštis.

ŽENKLINIMAS

Transporto priemonės ženklinamos:

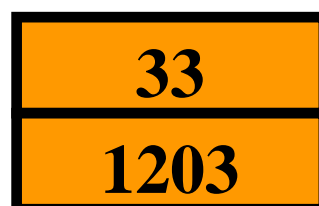
- oranžinėmis lentelėmis
- skaitmeninėmis oranžinėmis lentelėmis
- dideliais pavojaus ženklais
- kitais pavojaus ar įspėjamaisiais ženklais

Oranžinė lentelė ir jos tvirtinimas:

- oranžinės spalvos
- šviesą atspindinti
- ne mažesnė kaip 40x30 cm (gali būti sumažinta iki 30x12 cm)
- juodu, ne platesniu kaip 15 mm apvadu
- tvirtinama transporto vieneto priekyje ir gale

Skaitmeninė oranžinė lentelė ir jos tvirtinimas:

- oranžinės spalvos
- šviesą atspindinti
- ne mažesnė kaip 40x30 cm
- juodu, ne platesniu kaip 15 mm apvadu
- skaičiai juodos spalvos 10 cm aukščio

- lentelės viršuje nurodytas medžiagos pavojaus identifikacinis numeris
- lentelės apačioje nurodytas medžiagos JT numeris
- po 15 min. buvimo ugnyje pavojaus identifikacinis numeris ir JT numeris turi išlikti įskaitomi
- tvirtinama dviejuose autocisternos ar transporto vieneto su viena ar keliomis cisternomis šonuose, dviejuose transporto vieneto ar konteinerio, kuriuose vežamos kietos pavojingos medžiagos palaidai, šonuose, taip pat gali būti tvirtinama transporto vieneto priekyje ir gale.

Medžiagos pavojaus identifikacinis numeris susideda iš dviejų ar trijų skaitmenų, kuriais nurodomi šie pavojai:

- 2 – dujų išsiskyrimas dėl slėgio ar cheminės reakcijos
- 3 – skysčių (garų) ir dujų ar savaime įkaistančio skysčio liepsnumas
- 4 – kietų medžiagų arba savaime įkaistančios medžiagos liepsnumas
- 5 – oksiduojantis (degimo intensyvumo) efektas
- 6 – toksiškumas ir infekcijos pavojus
- 7 – radioaktyvumas
- 8 – ėdumas
- 9 – spontaniškos intensyvios reakcijos pavojus (apima galimą sproginimo, skilimo ir polimerizacijos riziką, kurią lemia medžiagos savybės, lydimą didelio šilumos ir liepsniųjų ir (ar) toksiškų dujų kiekio išsiskyrimo

Du vienodi skaičiai nurodo atitinkamo pavojaus sustiprėjimą. Jei medžiagai būdingam pavojui nurodyti pakanka vieno skaičiaus, po jo rašomas nulis. Jei prieš pavojaus identifikacinį numerį nurodyta raidė „X“, tai reiškia, kad medžiaga pavojingai reaguoja su vandeniu. Šiuo atveju vanduo naudojamas tik ekspertams leidus.

Kai kurios pavojaus identifikacinių numerių reikšmės:

- 22 – atšaldytos suskystintos dujos, troškinančios
- 323 – liepsnus skystis, reaguodamas su vandeniu išskiria liepsnias dujas
- 333 – piroforinis skystis
- 382 – liepsnus skystis, ėdus, reaguodamas su vandeniu išskiria liepsnias dujas
- 44 – degi kietą medžiaga, išlydyto būvio, paaukštintoje temperatūroje
- 446 – degi kietą medžiaga, toksiška, išlydyto būvio, paaukštintoje temperatūroje
- 482 – ėdi kietą medžiaga, reaguodama su vandeniu išskiria liepsnias dujas
- 539 – degus organinis peroksidas
- 606 – infekcinė medžiaga
- 623 – toksiškas skystis, reaguodamas su vandeniu išskiria liepsnias dujas
- 642 – toksiška kietą medžiaga, reaguodama su vandeniu išskiria liepsnias dujas
- 823 – ėdus skystis, reaguodamas su vandeniu išskiria liepsnias dujas
- 842 – ėdi kietą medžiaga, reaguodama su vandeniu išskiria liepsnias dujas
- 90 – aplinkai pavojinga medžiaga; kitos pavojingos medžiagos
- 99 – kitos pavojingos medžiagos, vežamos paaukštintoje temperatūroje

Dideli pavojaus ženklai:

1 klasė. Sprogstamosios medžiagos ir gaminiai

(Nr. 1)

Poklasės 1.1, 1.2 ir 1.3

(Nr. 1.4)

Poklasė 1.4

(Nr. 1.5)

Poklasė 1.5

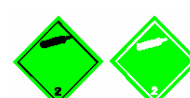
(Nr. 1.6)

Poklasė 1.6

(Nr. 2.1)

Liepsnios dujos

(Nr. 2.2)

Neliepsnios, netoksiškos dujos

(Nr. 2.3)

Toksiškos dujos

3 klasė. Liepsnieji skysčiai

(Nr. 3)

4.1 klasė. Degios kietos medžiagos, autoreaktingos medžiagos ir desensibilizuotos sprogstamosios medžiagos

(Nr. 4.1)

4.2 klasė. Savaime užsidegančios medžiagos

(Nr. 4.2)

4.3 klasė. Medžiagos, kurios sąlytyje su vandeniu išskiria liepsnišias dujas

(Nr. 4.3)

5.1 klasė. Oksiduojančios medžiagos

(Nr. 5.1)

5.2 klasė. Organiniai peroksidai

(Nr. 5.2)

6.1 klasė. Toksiškos medžiagos

(Nr. 6.1)

6.2 klasė. Infekcinės medžiagos

(Nr. 6.2)

7 klasė. Radioaktyviosios medžiagos

(Nr. 7A)

Kategorija I-Balta

(Nr. 7B)

Kategorija II-Geltona

(Nr. 7C)

Kategorija III-Geltona

(Nr. 7D)

(Nr. 7E)

Dalioji 7 klasės medžiaga

8 klasė. Ėdžios medžiagos

(Nr. 8)

9 klasė. Įvairios pavojingos medžiagos ir gaminiai

(Nr. 9)

Kiti pavojaus ar išpėjamieji ženklai:

Ženklas Nr. 11

(Nr. 11)

Išskyrus pakuotes su 1 ir 7 klasių kroviniams, ženklas Nr. 11 turi būti tvirtinamas dviejuose priešinguose šonuose ant pakuočių:
– kuriose yra skysčiai induose su iš išorės nematomais dangčiais;
– kuriose yra indai su ventiliacinėmis angomis arba indai su ventiliacinėmis angomis be išorinės taros;
– kuriose yra atšaldytos suskystintos dujos.

Ženklas paaukštintoje temperatūroje vežamoms medžiagoms

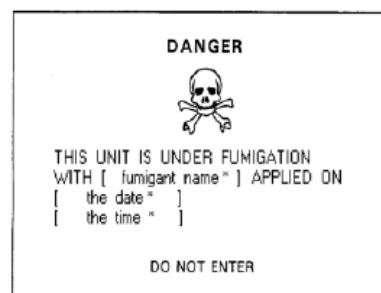

Ženklas pagal IMDG kodeksą

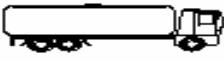

Jūrą teršianti medžiaga

Apie fumigaciją išpėjantis ženklas

PRIEŠGAISRINĖS PRIEMONĖS

Transporto vienetą, vežančiam pavojingus krovinius, turi būti šios priešgaisrinės priemonės:

Transporto vieneto leistina maksimali masė	Gaisrui transp. vieneto variklyje ar kabinoje gesinti	Papildomi	Bendra minimali talpa
 mažiau ar lygu 3,5 t	2 kg miltelių* 		4 kg miltelių*
 daugiau nei 3,5 t ir mažiau kaip 7,5 t	2 kg miltelių* 	** , *** 	8 kg miltelių*
 daugiau nei 3,5 t ir mažiau kaip 7,5 t	2 kg miltelių* 	** , *** 	8 kg miltelių*
 daugiau kaip 7,5 t	2 kg miltelių* 	** , *** 	12 kg miltelių*
 daugiau kaip 7,5 t	2 kg miltelių* 	** , *** 	12 kg miltelių*
* - ar ekvivalentiškas kiekis kito tinkamo gesinančio agento ** - vienas iš gesintuvų mažiausiai 6 kg miltelių* talpos *** - bent vienas 6 kg miltelių* talpos gesintuvas (galioja iki 2008 m.)			

PASTABOS:

1. Iki 2008 metų pabaigos galima naudoti ankstesnį gesintuvų komplektą – 2 kg ir 6 kg.
2. FL tipo transporto priemonių cisternos ar transporto priemonių baterijų elementai turi būti sujungti su važiuokle nors viena elektrine jungtimi.

KITA ĮVAIRI ĮRANGA

Transporto vienetė, vežančiame pavojingus krovinius, turi būti:

	bent po vieną ratų atsparą kiekvienai transporto priemonei, kurios dydis turi atitikti transporto priemonės svorį ir ratų skersmenį
	du išspėjamieji ženklai su atrama
	tinkama išspėjamosios spalvos liemenė ar išspėjamosios spalvos drabužiai kiekvienam transporto priemonės ekipažo nariui
	vienas kišeninis prožektorius kiekvienam transporto priemonės ekipažo nariui
	kvėpavimo saugos įtaisai (jei jų reikalaujama)
	individualios saugos priemonės ir įranga, būtina raštiškose instrukcijose numatytiems papildomiems ir specialiesiems veiksams atlikti

ADR IŠIMTYS

1. Išimtyms vežant ribotais kiekiais supakuotus pavojingus krovinius.

Kai kurių pavojingų krovinių, supakuotų ribotais kiekiais, vežimui ADR nuostatos gali būti netaikomos, jei laikomasi atitinkamų sąlygų:

– pavojingos medžiagos ar gaminiai supakuotos ADR 3.4.6 lentelėje nurodytais kiekiais (LQ0–28);

– vežant naudojama atitinkama kombinuota tara arba vidinė tara, sudėta ant padėklų, kurie apvynioti tampria ar tąsia plėvele;

– kiekviena pakuotė pažymėta raidėmis „UN“ ir pavojingo krovinio JT numeriu, o vežant pakuotėje keletą skirtingų pavojingų krovinių – raidėmis „UN“ ir jų JT numeriais arba raidėmis „LQ“.

2. Išimtyms dėl vienu transporto vienetu vežamų kiekių.

Jei pavojingų krovinių, vežamų vienu transporto vienetu, kiekis neviršija ADR 1.1.3.6.3 lentelės atitinkamai transporto kategorijai nurodytų verčių (vežant vienos transporto kategorijos pavojingus krovinius), arba vertės, apskaičiuotos pagal ADR 1.1.3.6.4 punkto nuostatas (vežant skirtingų transporto kategorijų pavojingus krovinius), jie gali būti vežami pakuotėse nesilaikant šių ADR nuostatų:

– 5.3 skyriaus;

– 5.4.3 skirsnio;

– 7.2 skyriaus, išskyrus 7.2.3 skirsnio V5, V7 ir 7.2.4 skirsnio V8;

– 7.5.11 skirsnio CV1;

– 8 dalies, išskyrus 8.1.2.1.a ir c, 8.1.4.2–8.1.4.5, 8.2.3, 8.3.4, 8.4 skyrių, 8.5 skyriaus S1(3) ir (6), S2 (1), S4 ir S14–S21;

– 9 dalies.

3. Išimtyms dėl specialiųjų nuostatų.

Kai kurios ADR 3.3 skyriaus specialiosios nuostatos leidžia vežti atskirus pavojingus krovinius iš dalies arba visiškai nesilaikant ADR reikalavimų. Ši išimtis taikoma tuo atveju, jei 3.2 skyriaus A lentelės 6 stulpelyje atitinkamo pavojingo krovinio eilutėje yra nuoroda į specialiąją nuostatą.

PAVOJINGŲ KROVINIŲ VEŽIMO AUTOMOBILIŲ TRANSPORTU SAUGOS SPECIALISTAS

Nuo 2003 m. sausio 1 d. visose įmonėse, kurių veikla susijusi su pavojingų krovinių vežimu, jų pakrovimu ir/ar iškrovimu bei laikinu sandėliavimu, turi būti paskirtas pavojingų krovinių vežimo saugos specialistas. Šis reikalavimas netaikomas įmonėms, vežančioms pavojingus krovinius tik minimaliais kiekiais, nustatytais Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, reglamentuojančiose pavojingų krovinių vežimą, taip pat kurios ne dažniau kaip kartą per mėnesį šalies viduje veža pavojingus krovinius pakuotėse, priskirtose III pakavimo grupei, pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių pavojingų krovinių vežimą, reikalavimus. Pavojingų krovinių vežimo automobilių transportu saugos specialisto skyrimo tvarka reglamentuota Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2002 m. liepos 4 d. įsakyme Nr. 3-343 „Dėl pavojingų krovinių vežimo saugos specialisto skyrimo visose įmonėse, kurių veikla susijusi su pavojingų krovinių vežimu, tvarkos patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 70-2949).

Pavojingų krovinių vežimo saugos specialistu gali būti asmuo, turintis ne mažesnę kaip aukštesnįjį išsilavinimą, išklauses nustatytą mokymo kursą atitinkamoje mokymo įstaigoje, išlaikęs egzaminą ir gavęs atitinkamą pažymėjimą Valstybinėje kelių transporto inspekcijoje prie Susisiekimo ministerijos. Mokymo ir egzaminavimo tvarka reglamentuota Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2002 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. 3-274 „Dėl pavojingų krovinių vežimo automobilių, geležinkelių, vidaus vandenių transportu saugos specialistų mokymo ir egzaminavimo tvarkos“ (Žin., 2002, Nr. 58-2369).

KELIŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ VAIRUOTOJAI, VEŽANTYS PAVOJINGUS KROVINIUS

Kelių transporto priemonių vairuotoju, vežančiu pavojingus krovinius gali būti asmuo, ne jaunesnis kaip 21 metų amžiaus, turintis ne žemesnės kaip B kategorijos vairuotojo pažymėjimą, išklaušęs nustatytą mokymo kursą atitinkamoje mokymo įstaigoje, išlaikęs egzaminą ir gavęs atitinkamą pažymėjimą Valstybinėje kelių transporto inspekcijoje prie Susisiekimo ministerijos. Mokymo ir egzaminavimo tvarka reglamentuota Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakyme Nr. 3-336 „Dėl kelių transporto priemonių vairuotojų, vežančių pavojingus krovinius, mokymo ir egzaminavimo“ (Žin., 2002, Nr. 70-2947).